

Európsky rok rozvoja 2015

Rozhovory o úspešných rozvojových projektoch,
dobrovoľníctve i o svete, kde všetko so všetkým súvisí

2015
Európsky
rok rozvoja

naš svet

naša dôstojnosť

naša budúcnosť

náš svet
naša dôstojnosť
naša budúcnosť

Obsah

Príhovor	4
O pomoci priamo v teréne	5
O úspešných projektoch spolupráce	10
O našej (globálnej) zodpovednosti	15
Záverom	19

Spoluvytváranie Európy pre občanov

Milí priatelia,

Budúci rok Európska únia tematicky venuje rozvojovej spolupráci. Po prvýkrát sa tak „pozrie“ smerom von a ako najväčší realizátor projektov rozvojovej spolupráce na svete chce verejnosti ukázať, prečo je rozvoj dôležitý a výhodný pre obe strany.

V publikácii, ktorú držíte v rukách, vám prinášame niekoľko zaujímavých rozhovorov s ľuďmi, ktorým téma rozvojovej spolupráce či dobrovoľníctva nie je cudzia. Práve naopak, venujú sa jej profesionálne, alebo do ich života silne zasiahla v osobnej rovine v podobe cennej skúsenosti vo vzdialenej krajine.

Rozvoj sa však netýka len ďalekého zahraničia. Ako prezradia naši respondenti, k férovejšiemu svetu môžeme prispieť aj svojim každodenným životom doma a aj malými krokmi tak meniť veci a životy ľudí okolo nás.

Veríme, že vás skúsenosti, projekty i rady týchto inšpiratívnych ľudí zaujmú a sami sa rozhodnete prispieť k boju proti chudobe, spravodlivejšiemu svetu a udržateľnému rozvoju.

Želmíra Gerová
vedúca kancelárie Európskeho kontaktného bodu Slovensko

O pomoci priamo v teréne

Na mnohé veci som sa začala pozerat' inak – vďaka pôsobeniu v Afrike

Profesorka **Adriana Ondrušová** je vedúcou Katedry rozvojových štúdií a tropického zdravotníctva na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave. V roku 1999 po prvýkrát vycestovala liečiť chorých do africkej Kene a polročný pobyt v krajine si odvtedy zopakovala ešte päťkrát. Skúsenosti priamo z terénu získavala i v Južnom Sudáne a v Ugande a dnes hovorí: „Pomáhať by mal každý, kto sa má len trochu lepšie ako niekto iný.“

Čomu ste sa počas svojich zahraničných pobytov venovali?

V Keni som spočiatku pracovala ako lekár prvého kontaktu, pediater, infektológ. Neskôr aj ako vedúca slovenskej misie. V Ugande potom ako riaditeľka nemocnice a v Južnom Sudáne ako vedúca detského oddelenia a manažérka výživového projektu. Akým problémom ste v týchto krajinách museli čeliť? V Južnom Sudáne práve skončila občianska vojna, ale stále pretrvávali ozbrojené konflikty medzi jednotlivými kmeňmi. Hlavnými problémami boli absolútna absencia infraštruktúry, nedostupná zdravotná starostlivosť, nedostatočné vzdelávanie, vysoká miera podvýživy, úmrtnosti detí a žien a tropické ochorenia. Nedostupná zdravotná starostlivosť a vysoká úmrtnosť najmä detí boli každodennou realitou aj na ugandskom vidieku a v kenských slumoch, kde sme pôsobili.

O pomoci priamo v teréne

Čo sa vášmu tímu podarilo zmeniť?

V Keni sme založili niekoľko výživových centier pre podvyživené deti do 5-tich rokov. V Ugande sa nám podarilo rozbehnúť nemocnicu so základnými oddeleniami, aj HIV program. V Južnom Sudáne sme tiež rozbehli fungovanie nemocnice, ako aj špecializovaný výživový program.

Narazili ste pri svojej práci na veľké kultúrne rozdiely?

Ak by som mala zaspomínať na svoje začiatky v Afrike, asi by som spomenula, ako na mňa ako na ženu- lekárku (neskôr aj riaditeľku) reagovali muži, či už pacienti alebo personál. Jednoducho, nebola som pre nich rovnocenným partnerom a o niektorých svojich problémoch, najmä pri sexuálne prenosných ochoreniach, pacienti hovorili zásadne s kolegom mužom.

Aké to je vrátiť sa z takejto misie späť na Slovensko?

Počas môjho pôsobenia striedavo na Slovensku a v Afrike bol návrat na Slovensko vždy trochu náročnejší ako návrat do Afriky. Pravdepodobne to bolo hektickejším životným tempom, po návrate domov som sa potrebovala aklimatizovať vždy dlhšie. Moje pobyty v rôznych krajinách Afriky ovplyvnili predovšetkým môj osobný život. Na mnohé veci som sa začala pozeráť inak, začala som si vážiť všetko, čo mám – priateľov, život, ale aj potraviny v chladničke. Neprejedám sa, jem iba, keď som hladná.

Čo by mal podľa vás Európsky rok rozvoja 2015 priniesť obyčajnému človeku?

Človek nie je ostrovom sám pre seba a pre svoj život potrebuje byť členom spoločnosti a spolupodieľať sa na jej rozvoji. Prialo by som si, aby sa u nás skutočne začalo viac hovoriť o problémoch, ktoré sa vyskytujú aj inde ako na Slovensku. S čím sa stretávajú ľudia v afrických alebo v iných krajinách, aké obrovské úsilie musia vynaložiť, aby zarobili 1 dolár denne, aby vychovali deti. Prialo by som si, aby sme si uvedomili – teraz parafrázujem moju priateľku – že ničím sme sa nezaslúžili o to, aby sme žili v pokojnej krajine, v blahobyte. Rovnako ako si chudobní ľudia inde vo svete nezaslúžili, aby žili v biede a vo vojne. A za to by sme mali byť vďační.

Dobrovoľnícka stáž? Víťazstvo na oboch stranách

Zuzana Tokárová vyštudovala Európske štúdiá a medzinárodné vzťahy na Fakulte sociálnych a ekonomických vied UK v Bratislave. V roku 2014 strávila ako dobrovoľníčka šesť mesiacov v Gruzínsku. Vycestovala cez program Ministerstva zahraničných vecí SR (MZV), SlovakAid. Momentálne sa venuje promo aktivitám projektu, na ktorom sa počas stáže podieľala.

Aká bola vaša cesta ku dobrovoľníctvu v Gruzínsku?

Po skončení vysokej školy som začala uvažovať o pobyte v zahraničí. Spočiatku som presne nevedela cez aký program, vedela som len, že by malo ísť o dobrovoľnícky pobyt. Chcela som ísť do krajiny, ktorá bude post-konfliktná, pretože práve tieto štúdiá ma zaujali na vysokej škole. Výber sa mi zúžil na niekoľko krajín tým, že som sa rozhodla uchádzať o grant od MZV, ktoré má stanovené určité tzv. programové krajiny. Medzi nimi je i Gruzínsko, pre ktoré som sa nakoniec rozhodla.

Ako prebiehal výberový proces na MZV?

V rámci programu slovenskej rozvojovej pomoci SlovakAid sa niekoľkokrát za rok vyhlasujú výzvy, na ktoré môžu reagovať rôzni žiadatelia. Prevažne ide o granty pre neziskové organizácie, a teda pre právnické osoby. Mojim plánom bolo podať projekt, cez ktorý by som mohla vycestovať do zahraničia ako dobrovoľníčka. Naplánovala som teda svoje dobrovoľnícke aktivity aj rozpočet, ktorý pokrýval reálne výdavky na ubytovanie, cestu, poistenie, a pod. Následne som oslovila jednu slovenskú neziskovku, či by mohla byť mojou vysielajúcou organizáciou. Vedela som totiž, že pracuje v oblasti

rozvojových projektov a má už skúsenosť s vyslaním dobrovoľníkov. Okrem toho som si našla aj organizáciu v Gruzínsku, ktorá ma profílovo zaujala. Aké sú hlavné problémy v krajine, kde ste pol roka pôsobili?

Možno si aj u nás veľa ľudí spomína na to, že v roku 2008 prebehla v Gruzínsku 5–dňová vojna, ktorá poznačila situáciu v krajine. Išlo o dva separatistické regióny, ktoré boli podporované ruskou armádou. Tieto územia sú dodnes okupované a sú tam ruskí vojaci. Okrem toho však treba spomenúť i každodenné problémy, ako je nedostatok pracovných miest alebo chýbajúca infraštruktúra na vidieku. Rozdiel medzi hlavným mestom a vidiekom je priepastný.

Čo bolo náplňou vašej dobrovoľníckej činnosti?

V Gruzínsku sme natáčali dokumentárny film, ktorý sa zaoberá práve jedným zo separatistických regiónov. Veľmi málo sa totiž hovorí o tom, že ruskí vojaci stavajú fyzické ohrady, ktorými umelo rozširujú územie Južného Osetska stále viac do územia Gruzínska. To znamená, že ak tomu nebudeme pripisovať dôležitosť, môže sa stať že po roku–dvoch sa z päť metrov stane päť kilometrov zabratého územia. To sa samozrejme bytostne týka ľudí, ktorí tu žijú a ktorým zo dňa na deň doslova vyrastie na záhrade plot. Filmom chceme osloviť najmä domáce publikum – priniesť informácie a vyvolať diskusiu.

Gruzínsko nám kultúrne nie je priveľmi vzdialená krajina – predsa len, bolo v tomto smere niečo, na čo ste si museli zvyknúť?

Určite bolo mnoho vecí iných. Od temperamentnejšej natures, cez očividnú rodovú nerovnosť v spoločnosti až po drobnosti ako napríklad nedodržiavanie osobného priestoru v MHD. Na druhej strane, v živote som na Slovensku nestretla takých srdečných ľudí, ako som stretla Gruzínsku.

Čo by ste odporučili záujemcom o podobnú stáž?

Určite odporúčam sledovať podobné výzvy, keďže nikdy neviete, kedy bude vyhlásená ďalšia. Je dobré si tiež vopred preveriť obe organizácie, vysielajúcu aj prijímajúcu, aby ste potom neboli ich prístupom k práci a k vám prekvapení. A samozrejme, netreba sa báť neúspechu. Moja skúsenosť svedčí o tom, že ak je projekt dobre nastavený a rozpočet nie je premrštený, financovanie na dobrú vec získate.

Čo vám dobrovoľnícka stáž dala?

V budúcnosti by som chcela pracovať v neziskovom sektore a skúsenosť zo zahraničia, kde som mala možnosť naučiť sa mnoho nového, je v tomto smere určite osožná. Zároveň je dobrovoľnícka stáž skvelá v tom, že vďaka vašej snahe vznikne niečo dobré aj pre iných ľudí. Čiže ide o víťazstvo na oboch stranách. Keďže budúci rok je Európskym rokom rozvoja, vidím to ako dobrú príležitosť ukázať ľuďom, už mnohokrát frustrovaným a apatickým, že sa vo svete robia efektívne projekty, ktoré prinášajú pozitívnu zmenu do života ľudí.

Nakrúcanie v dedinke Ergneti, ktoré bolo kedysi pojiťkom a obchodným uzlom medzi Južným Osetskom a zvyškom Gruzínska. Na fotke je Ketí, dievča, ktoré sa narodilo presne v deň bombardovania dediny. Prežila aj so svojou matkou len zázrakom.

O úspešných projektoch spolupráce

Rozvoj by nemal byť vnímaný ako charita

Jakub Šimek pracuje ako programový manažér v Nadácii Pontis. Od roku 2010 sa venuje projektu, ktorý je zameraný na rozvoj informačných technológií na miestnych školách a komunitách v Keni. Veľkým problémom v krajine je totiž nezamestnanosť mladých ľudí, ktorá sa odvíja od toho, že vzdelávanie je málo orientované na praktické zručnosti.

Môžete nám bližšie popísať váš projekt?

Začali sme na dvoch školách, jednej strednej a jednej základnej. Zorganizovali sme výmenu slovenských a kenských pedagógov, školenia o projektovom vyučovaní a samozrejme zaviedli informačné technológie priamo do škôl tým, že sme ich vybavili počítačovými miestnosťami. V súčasnosti pôsobíme na desiatich stredných školách v Keni a okrem samotnej informatizácie podporujeme aj desať žiackych IT klubov a dvadsaťštyri cvičných spoločností, respektíve cvičných firiem, ktoré združujú 400 žiakov.

Ako tieto IT kluby a cvičné spoločnosti fungujú?

Cvičné firmy pôsobia v rámci IT klubov, je to jedna z ich aktivít. Kluby sa stretávajú každý týždeň, pracujú na rôznych úlohách – buď ktoré si oni sami zadajú alebo sa zúčastňujú súťaží, ktoré vyhlasujeme, napríklad v tvorbe životopisov, či v písaní rôznych esejí. Cvičné firmy majú pevnú štruktúru, rôzne oddelenia a členov, ktorí majú rôzne pozície. Simulujú reálne podnikanie s nejakým tovarom a my sa ich snažíme

prepájať s cvičnými firmami na slovenských školách. Dobré je, že sa stretávajú viaceré triedy, od prvákov až po štvrtákov.

S akými slovenskými školami spolupracujete?

Ide o štyri stredné školy – jedna je z Levíc, dve z Prešova a jedna z Košíc. S dvoma z nich spolupracujeme už vyše dvoch rokov, s dvoma začíname tento školský rok. Priali by sme si, aby každá kenská škola, s ktorou spolupracujeme, mala svojho slovenského partnera. Tieto školy môžu byť rôzne – od obchodných akadémií cez stredné obchodné školy až po gymnáziá. Ak by nejaká stredná škola mala záujem zapojiť sa, budeme radi, ak sa ozve.

Kam plánujete projekt ďalej posunúť?

Víziou pre budúci rok je podpora absolventov pri začatí podnikania, zorganizovanie podujatí pre širšiu verejnosť a rozšírenie technických zručností o robotiku a 3D tlač. Za týmto účelom pripravujeme otvorenie soteICT Center v meste Voi. Okrem zintenzívnenia vzťahov so slovenskými školami plánujeme projekt v dlhšom časovom horizonte rozšíriť aj do iných častí Kene a možno aj do iných krajín. Čo môže byť prínosom kenského projektu pre Slovákov?

Ide hlavne o zručnosti v medzikultúrnej komunikácii a rozvoj schopnosti jednať v cudzom jazyku, v tomto prípade v angličtine. Projekt tiež dokazuje, že podnikanie v rozvojových krajinách môže priniesť rôzne výhody. A v neposlednom rade, búra mýty, ktoré o týchto krajinách existujú.

S budúročným Európskym rokom rozvoja 2015 táto téma dostane veľa publicity.

Čo by mohla priniesť pre Slovensko?

Očakávam, že téma rozvoja prinesie iný alebo vynovený príbeh o tom, čo rozvoj je, že to vlastne nie je iba rast HPD na obyvateľa, ale ide tiež o znižovanie nezamestnanosti, príjmových nerovností a miery chudoby. Toto sú spoločné problémy, ktoré majú rozvínuté krajiny aj rozvojové. Problém nerovnosti bude čoraz vypuklejší a v budúcnosti to nebudú ani tak rozdiely medzi ľuďmi v krajinách bohatých a chudobných, ale v rámci krajín.

Čo si myslíte o argumente, že aj Slovensko je chudobná krajina? Prečo by Slovensko malo pomáhať iným krajinám?

To, že sme chudobná krajina, je relatívne. Sme v OECD, teda v klube najrozvinutejších krajín sveta. Rozvoj by nemal byť vnímaný ako nejaká povinnosť alebo charita, ale skôr by malo ísť o rozvoj príležitostí na podporu podnikania či rozvoj rôznych zručností cez vzdelávanie. V tomto zmysle rok rozvoja môže priniesť aj rôzne príležitosti pre Slovákov v zahraničí a pre zahraničných investorov na Slovensku. Samozrejme, dimenzia povinnosti pomáhať, znižovať chudobu a utrpenie ľudí zostáva, ale dôležité je vnímať rozvoj ako príležitosť pre budovanie partnerstiev.

Čo sa môžu rozvinuté krajiny naučiť od krajín rozvojových?

Pekným príkladom je mobilné bankovníctvo, ktoré vzniklo v Keni a rozširuje sa postupne aj do iných krajín. Pred niekoľkými rokmi iba 2 % Európanov vnímalo africké krajiny ako rozvinuté v oblasti informačných alebo mobilných technológií. V roku 2006 vznikla pôvodne na mikropôžičky zameraná aplikácia cez SMS, ktorá umožňuje ľuďom poslať peniaze napríklad z mesta na dedinu a potom si ich vybrať v stánku, ktorý pripomína naše novinové stánky. V súčasnosti, o vyše osem rokov neskôr, takýmto mobilným bankovníctvom „pretečie“ jedna tretina kenského HDP a používa ho vyše 18 miliónov Keňanov. U nás v Európe je mobilný banking veľmi okrajová záležitosť zameraná na najmodernejšie smartfóny, ale v Keni aplikáciu používa väčšina vlastníkov mobilných telefónov, a to každodenne. Takže Keňania sú v tomto zmysle popredu pred nami.

Podpora zdravia vidieckeho obyvateľstva zvyšovaním prístupu k bezpečným dodávkam vody v Papua–Novej Guinei

S úspešným príbehom našich samospráv sa treba podeliť

Nadácia Pontis dlhodobo vyvíja aktivity na podporu demokratizácie a rozvojovej spolupráce aj na Balkáne. Pred ôsmimi rokmi stála pri zrode Národnej rady pre participáciu, ktorej cieľom bolo inštitucionalizovať dialóg medzi vládou a mimovládny organizáciami. Projektová manažérka **Viktória Mlynárčiková** má v súčasnosti v nadácii na starosti projekt transferu skúseností moldavským samosprávam.

V čom spočíva váš aktuálny projekt v Moldavsku?

Podobne ako v iných krajinách východnej Európy aj v Moldavsku sa zameriavame na prenos slovenských skúseností z obdobia transformácie krajiny. V tomto projekte sa konkrétne sústredíme na podporu miestnych samospráv a zvýšenie ich profesionality, ako aj na posilnenie ich asociácie, ktorá je obdobou Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS). Projekt reaguje na to, že takéto združenie síce v Moldavsku existuje (CALM – Kongres miestnych samospráv v Moldavsku), ale nemá dostatočnú silu. Dokonca ani medzi samotnými členmi neexistuje pochopenie pre takýto typ organizácie. U nás je ZMOS veľmi silnou organizáciou, ktorá obhajuje záujmy miest a obcí, respektíve primátorov a starostov a je relevantným partnerom v dialógu medzi vládou, poslancami, a podobne.

Aké aktivity v tomto smere vyvíjate?

Predchodcom spomínaného projektu bol projekt podporený UNDP, ktorý pomohol nadviazať bližšie partnerstvo s CALM-om, ako aj presne identifikovať potreby samos-

O našej (globálnej) zodpovednosti

Keď si kupujete čokoládu, vplývate tým na niekoho život

Peter Ivanič od roku 2013 vedie neziskovú organizáciu Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj (SCCD), v ktorej sa začal angažovať ako dobrovoľník ešte počas štúdia politológie. Je členom predsedníctva Platformy mimovládnych rozvojových organizácií a vo svojej práci poukazuje aj na dôležitosť vzdelávania, ktoré nám pomáha uvedomiť si, že v dnešnom svete všetko so všetkým súvisí.

Čomu sa primárne venuje vaša organizácia?

Jedna časť je rozvojová spolupráca, ktorú realizujeme hlavne v krajinách Strednej Ázie, predovšetkým v Kirgizsku. Podporovali sme miestnych roľníkov tým, že sme im pomáhali certifikovať miestnu autochtónnu odrodu ryže, ktorá bola na vymretie. Pestovatelia sú pod veľkým tlakom čínskej ryže, ktorá sa ľahšie pestuje. Táto ich ryža je červená a vyrábajú z nej národné jedlo, aj inak chutí. Podporujeme aj miestne ženy, hlavne prostredníctvom výroby ručných suvenírov, ktoré sa predávajú u nich, alebo aj tu. Mali sme rozvojové projekty aj na Ukrajine, kde sme podporovali spoločenskú zodpovednosť firiem, preniesli sme tam súťaž, ktorú máme aj na Slovensku: „Zamestnávateľ ústretový k rodine.“

Druhá časť aktivít SCCD tvorí globálne vzdelávanie. Aká je filozofia za globálnym vzdelávaním?

Globálne vzdelávanie nie je samostatný predmet, je to vzdelávacia alternatíva a pedagogický koncept. Malo by poukázať na globálnu prepojenosť a globálnu zodpovednosť nás všetkých. Ak si kúpime rifle alebo čokoládu, sme zapojení do svetového obchodného

práv v Moldavsku a nájsť oblasti, v ktorých môže Slovensko Moldavsku pomôcť svojimi skúsenosťami. Súčasný projekt sa začne realizovať až od novembra 2014. V rámci nasledujúceho vyše roka sa uskutočnia niekoľko stretnutí novovytvorených pracovných skupín, ktoré posilnia kapacity CALM-u. Zároveň, predovšetkým náš partner ZMOS zabezpečí výjazdy školiteľov do Moldavska, ktorí budú priamo so starostami konzultovať, ako čo najefektívnejšie presadzovať záujmy územnej samosprávy.

Prečo by práve Slovensko malo pomáhať Moldavsku?

Sme presvedčení, že pre Moldavsko ako aj iné krajiny, ktoré majú podobnú históriu ako my, je dôležité získať od nás pozitívne skúsenosti. Rovnako dôležité však je, aby sa učili aj o tom, čo u nás nefungovalo, a vyvarovali sa tak rovnakých chýb. Zároveň, ide o obojstrannú výmenu skúseností – veríme, že takéto projekty pomôžu aj našim domácim partnerom, v tomto prípade ZMOS-u a samotným starostom. Príbeh našich samospráv je relatívne úspešným príbehom a je naozaj o čo sa podeliť.

Čo zo slovenského príkladu najviac zaujíma Moldavcov?

V Moldavsku síce prebehla decentralizácia, no jej implementácia je zatiaľ len čiastočná, keďže nedošlo k finančnej decentralizácii. V súčasnosti ide hlavne o to, aby sa podarilo Moldavcom zaviesť taký model fungovania, pri ktorom budú samosprávy reálne samostatné, funkčné a budú akceptovaným partnerom vlády. V tomto má Slovensko úspešnú skúsenosť a tá Moldavcov zaujíma. Na druhej strane, v Moldavsku sme videli, že samosprávy majú značný problém v komunikácii s verejnosťou, vrátane občianskej spoločnosti. Tento aspekt treba podľa nás výrazne posilniť, keďže je jasné, že bez podpory občanov nemôžu samosprávy očakávať výraznejšie posilnenie svojej pozície.

Veľá ľudia argumentuje, že aj my sme chudobná krajina a preto možno nevidia dôvod pomáhať tretím krajinám...

Naopak, patríme medzi tie najbohatšie krajiny na svete. A navyše, nejde vždy o pomoc, ktorá by nás stála peniaze. Je najmenej odovzdať naše know-how. Je to zároveň o zodpovednosti. Žili sme v určitom systéme, ukázalo sa, že ten systém nám nevyhovoval a mnohí žijú v podobných alebo transformačných systémoch. My sme pomoc dostávali a je našou povinnosťou teraz pomoc poskytnúť tam, kde ju treba.

A ak sa bavíme na úrovni jednotlivca, môj osobný názor je, že keď budeme poznať svet a jeho problémy, budeme môcť reagovať adekvátnejšie na problémy vo svete. Získame pokoru, ktorá nám ukáže, kde je naša pomoc potrebná.

reťazca a vplývame tým na život niekoho iného. Toto si musíme uvedomiť. Rozvojové vzdelávanie, z ktorého, zjednodušene povedané, globálne vzdelávanie vychádza, vzniklo na to, aby legitimizovalo v očiach verejnosti rozvojovú pomoc. Globálne vzdelávanie sa posunulo ďalej a kritizuje. Ak to veľmi zjednoduším, tak rozvojové vzdelávanie hovorí, že v Afrike sú ľudia chudobní a preto im donesieme peniaze. Globálne vzdelávanie hovorí, že v Afrike sú ľudia chudobní, vysvetľuje, prečo to tak je a čo s tým môžeme spraviť, respektíve, ako sa nás to týka a aký podiel na tom nesieme.

Ako to vyzerá v praxi?

Cieľom je vložiť do vzdelávania globálnu dimenziu. Na Slovensku nám ide napríklad aj o to, aby sa študenti a žiaci neučili iba obrovské množstvo informácií, ale aby sa zmenil prístup k učeniu, aby bolo viac participatívne, aby sa viac zameriavalo na hodnoty, názory, postoje či zručnosti, než na samotné znalosti. Študenti by mali globálnej situácii porozumieť, nájsť svoju rolu v nej, mali by mať schopnosť zadefinovať svoju úlohu v jej riešení. Informácií je dnes totiž veľa a nie je problém ich získať, skôr je problém ich filtrovať a dávať do súvislostí. Zavádzať tieto myšlienky do praxe je však náročné, keďže školstvo samo o sebe je mimoriadne konzervatívna inštitúcia.

Áké aktivity v oblasti globálneho vzdelávania konkrétne robíte?

Vedíme knižnicu o globálnom vzdelávaní s 1 500 titulmi, vrátane časti venovanej metodickým materiálom. Zároveň poskytujeme poradenské služby o globálnom vzdelávaní aj o samostatných globálnych témach. Ak nejaký učiteľ chce vytvoriť učebný plán, alebo chce workshop, my mu s tým pomôžeme podľa jeho potrieb. Tiež robíme rôzne školenia, na ktorých účastníkom predstavujeme, čo je to Európsky rok rozvoja a čo je to vlastne rozvoj a rozvojová spolupráca.

Venujete sa aj vzdelávaniu on-line?

Áno, vidíme v ňom obrovský potenciál do budúcnosti a na využívanie týchto technológií kladie dôraz i Európa. Práve finišujeme veľký e-learningový portál www.monda.eu, ktorý obsahuje 11 modulov o tzv. globálnych témach, ako je napríklad globalizácia, ľudské práva, svetová ekonomika, rozvoj či rodové otázky. Je vo viacerých jazykoch, plus esperanto. V každom jazyku je obsah zároveň prispôsobený miestnym realitám. Napríklad ľudsko-právne problémy na Slovensku sa riešia z nášho pohľadu a našich príkladoch, bulharské zas na bulharských. Návštevníci tak napríklad zistia, čo sa dá urobiť, ak sú niekoho ľudské práva porušované a podobne.

Prečítajte si celý rozhovor na www.euractiv.sk

Zodpovednej spotrebe pomáha, ak ľudia „na to“ nemajú

„Pre zodpovedného spotrebiteľa neexistuje jednoduchá príručka, musí sa o veci zaujímať a tiež sa snažiť aktívne ich meniť,“ hovorí **Petra Ježeková** z CEEV Živica, ktorá sa zaoberá aj globálnym vzdelávaním na školách. To, ako svojimi nákupmi vplývame na život ľudí na opačnom konci planéty, Živica rieši aj priamo v praxi – tým, že zákazníkom poskytuje možnosť zakúpiť si také produkty, ktoré nemajú škodlivý vplyv na svet okolo nás.

V čom spočíva koncept eko-predajne, ktorú v rámci Živice prevádzkujete?

Eko-obchod sme založili, aby sme spotrebiteľom ukázali alternatívu. Keď sme začínali, mali sme tam najmä biopotraviny, ale keďže tieto sú už bežne dostupné, prešli sme na eko-drogériu a čajovanú drogériu. Od začiatku tam máme tiež Fair Trade produkty, teda produkty férového obchodu. Keďže však sme environmentálnou organizáciou, neponúkame také Fair Trade výrobky, ktoré si ľudia môžu kupovať z domácej produkcie (med či víno). Predajňa nie je iba obchod založený pre zisk, ale má aj vzdelávací charakter. Naši pracovníci sa s ľuďmi veľa rozprávajú.

Čo presne znamená, keď je produkt certifikovaný ako Fair Trade?

Veľmi častý omyl v súvislosti s Fair Trade je, že si ľudia myslia, že sa na tovar dáva istá suma navyš a tá sa následne rozdeľuje pestovateľom. Nie je to však pravda. Koncept Fair Trade funguje tak, že pestovatelia a producenti dostávajú vo svojej krajine spravodlivú mzdu. To znamená, že pestovateľ v Kolumbii môže dostať za kilo banánov úplne inú cenu ako napríklad v Ekvádore. Cena má zahŕňať to, aby mohol dôstojne pracovať, aby deti mohli chodiť

Záverom

do školy, aby mali zdravotnú starostlivosť. Cena sa môže meniť a ovplyvňujú ju aj ceny na svetovom trhu. Pokiaľ je cena nižšia ako svetová, vtedy Fair Trade dopláca. Pokiaľ je rovnaká alebo vyššia, tak tieto ceny kopírujú reálne ceny.

Prečo je dôležité nakupovať lokálne?

Snažíme sa ľudí primäť k tomu, aby sa pozerali na pôvod produktov – aby boli pestované a produkované za podmienok, ktoré sa im páčia. Na toto je dobrý napríklad debničkový systém nákupu zeleniny. Ideálne by bolo, ak by ľudia v zime jedli to, čo tu máme – čiže kyslú kapustu, mrkvu, zemiaky, hrušky, jablká, ktoré si vyskladovali. Takisto ľudí nabádame, aby si na balkóne či oknách pestovali bylinky, pažítku a iné čerstvé doplnky do kuchyne. Tiež je však dôležité povedať, že lokálny nákup je dobrý pre ekonomiku, ale čo sa týka životného prostredia, tu omnoho viac pomáha, ak ľudia raz do týždňa nejedia mäso ani mliečne výrobky.

Čo iné by mal ešte sledovať zodpovedný spotrebiteľ?

Zodpovedný spotrebiteľ to má ťažké, naozaj sa musí zaujímať o veci. Neexistuje na to jednoduchá príručka. Značiek označujúcich ekologické, či etické produkty, je síce niekoľko, ale nie sú na všetkom. Aspoň pri produktoch, ktoré kupujeme opakovane a často – napríklad jedlo, drogeria alebo oblečenie – je dobré vyhľadať si, odkiaľ naozaj sú. Všímať si na etikete zloženie, pri potravinách by tam malo byť čo najmenej prídavných látok. Ideálne je kupovať si čo najviac základných tovarov a variť si sám.

Zodpovedný spotrebiteľ by sa mal nielen zaujímať, ale aj snažiť sa veci meniť. Sú rôzne iniciatívy, do ktorých sa môže zapojiť, napríklad podporiť výzvy proti GMO alebo pesticídom, či podporiť zdravšie stravovanie svojich detí v školskej jedálni.

Sú ešte nejaké spôsoby, ako svojou troškou ovplyvniť podmienky v globálnej ekonomike?

Najmenej populárne je, že človek by mal spotrebovať menej. Zvykne sa hovoriť, že ak obmedzíme spotrebu, budeme na tom horšie. Nie je to úplne tak, keďže potom sa, samozrejme, vytvárajú úplne iné pracovné príležitosti, napríklad v recyklácii alebo separácii. Treba viac rozmýšľať, čo si kúpim a treba si kupovať trvanlivejšie veci. Klasika, ktorá vždy fungovala, je posúvanie si vecí medzi sebou, najmä hračiek a oblečenia. Zodpovednej spotrebe pomáha, ak ľudia „na to“ nemajú. Tam, kde človek nemá, nájde si iné spôsoby, to sme napokon videli aj u nás za socializmu. Ako dieťa si napríklad pamätám, že u nás v bytovom dome bola jedna pračka. V Rakúsku to však funguje doteraz.

Prečítajte si celý rozhovor na www.euractiv.sk

Rok 2015 je vyhlásený Európskym rokom rozvoja. Európsky rok rozvoja 2015 je prvým európskym rokom, ktorý nebude zameraný na interné politiky EÚ, ale bude mať silný globálny rozmer a presah. Hlavným koordinačným orgánom aktivít na Slovensku je Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí a realizátorom aktivít Platforma mimovládnych rozvojových organizácií. Nepremešajte príležitosť zapojiť sa!

Ako sa môžete zapojiť do rozvojovej spolupráce ako dobrovoľník?

- získajte prehľad o aktivitách slovenských organizácií – na stránke Platformy mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO), ktorá zastrešuje 31 mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa predovšetkým rozvojom spoluprácou, humanitárnou pomocou a globálnym vzdelávaním na Slovensku: www.mvro.sk, ako aj na stránke slovenskej rozvojovej pomoci: www.slovakaid.sk
- oboznámte sa bližšie so špecifikami a typmi rozvojového dobrovoľníctva, stiahnite si praktického sprievodcu: www.mvro.sk/sk/rozvojove-dobrovolnictvo
- prihláste sa do on-line databázy záujemcov o dobrovoľníctvo, ktorá je k dispozícii všetkým členským organizáciám PMVRO: www.mvro.sk/sk/zapojte-sa-pracujte-s-nami
- dobrovoľnícku stáž nemusíte vykonávať len v rozvojovej krajine, svojimi skúsenosťami a know-how môžete pomôcť aj priamo vo vybranej slovenskej organizácii.

Ako inak môžete podporiť boj proti chudobe, spravodlivejší svet a udržateľný rozvoj?

- zapájajte sa do kampaní a podujatí spojených s témami rozvojovej spolupráce, napríklad každoročný Rozvojový deň: <http://rozvojovyden.mvro.sk> alebo Fotosúťaž: <http://fotosutaz.mvro.sk>
- finančne prispajte na konkrétne aktivity a projekty vybraných rozvojových organizácií (pozri vyššie – členovia PMVRO) alebo do verejnej zbierky v rámci prvej slovenskej kampane ku globálnej zodpovednosti ŽI FÉR (do 28.2.2015): www.mvro.sk/sk/zifer
- staňte sa zodpovedným spotrebiteľom – konzumujte menej a rozmýšľajte nad každým nákupom. Uprednostňujte lokálne a sezónne produkty a všímajte si, či nepodporujete firmy, ktoré nedbajú na dodržiavanie práv svojich zamestnancov či majú škodlivý vplyv na životné prostredie. Pokiaľ je to možné, preferujte výrobky s certifikáciou Fair Trade, ktorá je garanciou spravodlivej odmeny za prácu: www.ekoobchod.sk

náš svet
naša dôstojnosť
naša budúcnosť

Haitiskí školáci hrajúci sa mimo školy postavenej z peňazí EÚ.

Európsky rok rozvoja 2015

Rozhovory o úspešných rozvojových projektoch,
dobrovoľníctve i o svete, kde všetko so všetkým súvisí

© Európsky kontaktný bod, 2014

Kontakt:
Európsky kontaktný bod
Národné osvetové centrum
Námestie SNP 12
812 34 Bratislava
+421 2 2047 1291
office@europapreobcanov.sk
www.europapreobcanov.sk

Táto publikácia odráža výhradne názory autorov, Európska komisia nezodpovedá za obsah prezentovaných informácií.

Táto publikácia vznikla za ideovej podpory Združenia miest a obcí Slovenska a Slovenského centra pre komunikáciu a rozvoj.

Publikácia je financovaná z prostriedkov Európskej komisie.

